

SYLWIA KOTECKA

OBYWATELSKI WYMIAR E-SĄDOWNICTWA W POLSCE. O WYKORZYSTANIU TECHNOLOGII INFORMACYJNO-KOMUNIKACYJNYCH W RELACJI INTERESANTA Z SĄDEM

INFORMATYZACJA SĄDÓW DOKONUJE SIĘ W DWÓCH ASPEKTACH – INFORMACYJNYM, POLEGAJĄCYM NA BIERNYM INFORMOWANIU OBYWATELI, I PROCESOWYM, UMOŻLIWIĄJĄCYM INICJOWANIE POSTĘPOWANIA SĄDOWEGO POPRZEZ ZASTOSOWANIE NOWOCZESNYCH TECHNOLOGII.

OPRÓCZ SZANS ZWIĄZANYCH Z SZERSZYM I SZYBSZYM DOSTĘPEM DO INFORMACJI O SĄDACH, ŁATWIEJSZĄ KOMUNIKACJĄ, NIŻSZYMI KOSZTAMI POSTĘPOWAŃ SĄDOWYCH, MOŻLIWOŚCIĄ SPOŁECZNEJ KONTROLI SĄDÓW I REJESTRAMI ONLINE, UPOWSZECHNIANIE TECHNOLOGII INFORMACYJNO-KOMUNIKACYJNYCH MOŻE RODZIĆ TEŻ OBAWY O ZACHOWANIE PRYWATNOŚCI STRON POSTĘPOWANIA I BEZPIECZEŃSTWA DANYCH SĄDOWYCH.

NALEŻY DOPROWADZIĆ DO SCENTRALIZOWANIA PROCESU ZARZĄDZANIA I KOORDYNACJI RÓŻNYCH PROJEKTÓW INFORMATYCZNYCH W RAMACH SĄDOWNICTWA NA POZIOMIE KRAJOWYM.

POTRZEBNE JEST ZWIĘKSZENIE MOŻLIWOŚCI INICJOWANIA POSTĘPOWAŃ SĄDOWYCH PRZEZ INTERNET.

Na sądownictwo można patrzeć jak na precyzyjnie zaplanowany system przetwarzania danych. Informacja wpływa do sądu w formie pisma procesowego, jest uzupełniana i weryfikowana przez gromadzenie i ocenę danych w trakcie postępowania dowodowego, a rezultatem tych czynności staje się orzeczenie sądowe, czyli wypowiedź o zebranych danych. Na podstawie prawa materialnego i procesowego sąd zbiera, przetwarza i wartościuje dane, a następnie tworzy dane nowego rodzaju. Operacje polegające na zbieraniu i przetwarzaniu danych są domeną informatyki. Technologie informatyczne stanowią więc naturalne narzędzie usprawniania działalności sądów w niewyobrażalnej dotąd skali, zarówno w sferze szybkości postępowania, jak i jego jakości. Nie mniej istotny jest również wzrost prestiżu społecznego sądów – powszechną niechęć budzi to, co w otaczającej rzeczywistości jest zacofane i niesprawne, a to, co nowoczesne i skuteczne, imponuje i budzi szacunek.

Sądownictwo przeszło ostatnio cyfrową rewolucję. Wprowadzono wiele technologicznych usprawnień w pracy urzędników sądowych, sędziów i uczestników postępowania sądowego. Niniejszy raport przedstawia szanse i zagrożenia związane z używaniem nowych kanałów komunikacji w sądownictwie. Do szans niewątpliwie należą: łatwiejszy dostęp do informacji o stanie sprawy sądowej, wprowadzony dzięki funkcjonowaniu Portalu Informacyjnego Sądów Powszechnych; dostępność orzecznictwa sądowego w Internecie poprzez Portal Orzeczeń Sądów Powszechnych czy oddawanie rzeczywistego przebiegu rozprawy za pomocą tzw. protokołu elektronicznego. Wskazywane są także zagrożenia, takie jak przechowywanie w centrach przetwarzania danych coraz większej ilości informacji sądowych w postaci elektronicznej, które mogą dotyczyć naruszenia prywatności uczestników postępowania sądowego w razie wycieku danych, czy wykluczenie cyfrowe, które dotyka zwłaszcza osób starszych lub najuboższych, mogących nie potrafić korzystać z nowych technologii w kontakcie z sądami.

DOSTĘP DO INFORMACJI I E-USŁUG SĄDOWYCH W POLSCE

Można mówić o stosowaniu nowych technologii w relacji obywatela z sądem w dwóch podstawowych aspektach – informacyjnym i procesowym. Pierwszy ogranicza się do biernego informowania obywatela o działalności sądu, w tym o orzecznictwie sądowym czy stanie sprawy sądowej danego obywatela. Drugi umożliwia aktywny kontakt z sądem i inicjowanie postępowania sądowego dzięki użyciu nowych technologii i zastosowaniu dokumentów elektronicznych. Inaczej mówiąc, można uzyskać decyzję sądową w postaci elektronicznej i całkowicie zdalnie załatwić swoją sprawę. Wprowadzono także możliwość korzystania z nowych technologii w konkretnym fragmencie rozpatrywania sprawy sądowej, np. przy sporządzaniu protokołu.

Rozwój usług internetowych sprawił, że coraz więcej instytucji publicznych wychodzi do interesanta, zamieszczając na stronach WWW informacje o swojej działalności czy pozwalając sprawdzić niektóre dane przez zdalny kanał komunikacji. Przykłady takiej działalności dały niewątpliwie banki uruchamiając systemy bankowości elektronicznej i internetowej umożliwiające dokonywanie transakcji finansowych bez konieczności pojawiania się w budynku banku, „przy okienku”. Instytucjami publicznymi, które od niedawna mają swoje portale informacyjne, są na przykład Narodowy Fundusz Zdrowia (Zintegrowany Informator Pacjenta, dzięki któremu pacjenci mają możliwość wglądu on-line, z każdego komputera z dostępem do Internetu, w historię udzielonych świadczeń opieki zdrowotnej, <https://zip.nfz.gov.pl/ap-portal/user/menu/open@info?view=001>) czy Zakład Ubezpieczeń Społecznych (Platforma Usług Elektronicznych, <http://pue.zus.pl/>). Również przez sądy zostały uruchomione portale informacyjne, które udostępniają przez 24 godziny na dobę informacje o stanie sprawy interesanta.

Do tej pory podstawowe znaczenie dla interesantów sądów miały strony internetowe będące jednocześnie stronami Biuletynu Informacji Publicznej. Ustawa z dnia 6 września 2001 roku o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. Nr 112, poz. 1198 z późn. zm.) nakazała umieszczanie w Biuletynie Informacji Publicznej danych m.in. o zasadach funkcjonowania sądów, przedmiocie działalności i kompetencjach sądu, o organach i osobach sprawujących w nich funkcje i ich kompetencjach, o sposobach przyjmowania i załatwiania spraw, o stanie przyjmowanych spraw, kolejności ich załatwiania lub rozstrzygania, o prowadzonych rejestrach, ewidencjach i archiwach oraz o sposobach i za-

sadach udostępniania danych w nich zawartych. Na stronach internetowych sądów można zatem znaleźć informacje o godzinach, otwarcia biura obsługi interesantów, o adresie sądu czy budynku, w którym działa kasa sądu, o numerach rachunków bankowych, na które należy wpłacać pieniądze z tytułu opłat sądowych itp. Na stronach niektórych sądów można odszukać podstawowe informacje o rodzaju danego postępowania, mimo że nie jest ono prowadzone przez tenże sąd¹, lub wzory pism procesowych². Niestety, nierzadko się zdarza, że mamy do czynienia z chaosem informacyjnym na stronach internetowych urzędów wymiaru sprawiedliwości.

Informacją publiczną jest także dokument urzędowy, np. wyrok sądowy. Na tej podstawie Ministerstwo Sprawiedliwości uruchomiło Portal Orzeczeń Sądów Powszechnych³, o którym będzie mowa w dalszej części opracowania.

W aspekcie procesowym zastosowano nowe technologie w relacji obywatela z sądem, np. w elektronicznym postępowaniu upominawczym, które jest wszczynane i prowadzone całkowicie zdalnie, to znaczy, że cała sprawa sądowa odbywa się przy użyciu nowych technologii. Można powiedzieć, że przełom w informatyzacji postępowania sądowego i kontaktu obywatela z sądem nastąpił w 2010 roku. Wówczas wprowadzono elektroniczne postępowanie sądowe i zaczęto wdrażać protokół elektroniczny (nagranie rozprawy dźwiękowe lub audiowizualne). Później stworzono możliwość przeprowadzania dowodu (najczęściej przesłuchania świadka) zdalnie, przez videokonferencję. Należy jednak pamiętać, że już w 2007 roku pozwolono na składanie elektronicznych wniosków o wpis do Krajowego Rejestru Sądowego.

---

¹ Zob. informację o elektronicznym postępowaniu upominawczym zawartą na stronie internetowej BIP-u Sądu Okręgowego we Wrocławiu: http://www.wroclaw.so.gov.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=266&Itemid=181 [dostęp 17.06.2014 r.].

² Zob. np. <http://www.elblag.so.gov.pl/>, w menu – „Biuro Obsługi Interesanta” [dostęp 17.06.2014 r.].

³ Zob. <http://orzeczenia.ms.gov.pl/>.

ZNACZENIE I FORMY POMOCY UDZIELANEJ OBYWATELOM PRZEZ BIURA OBSŁUGI INTERESANTÓW W SĄDACH

Biura obsługi interesantów są jednostkami sądów stanowiącymi pierwsze „okienko” kontaktowe z obywatelem. Ich zadaniem jest udzielanie upoważnionym podmiotom (np. powodowi) informacji o sprawach sądowych lub pomocy w odnalezieniu właściwego formularza do wypełnienia. Korzyści z funkcjonowania takich biur można podzielić na dwie grupy: jedną z nich jest wpływ na funkcjonowanie samego sądu, drugą – komfort obywateli korzystających z tej formy dostępu do informacji. Z perspektywy sądu, istnienie tych jednostek stanowi usprawnienie organizacyjne, ponieważ interesanci kierowani są przez biuro do odpowiednich wydziałów, nie błądzą po całym sądzie w poszukiwaniu właściwego miejsca do załatwienia swojej sprawy. Zwiększa to również bezpieczeństwo w sądach dzięki zmniejszeniu i uporządkowaniu przepływu interesantów przez poszczególne wydziały, a także usprawnia pracę urzędników sądowych, którzy otrzymują lepiej wypełnione druki i pisma, a to z kolei w sposób istotny wpłynęło na odciążenie personelu sekretariatów i rozładowanie kolejek. Sprawniejsze działanie to również lepszy wizerunek instytucji, jaką jest sąd. Wszystko to składa się na wzrost zadowolenia interesantów, którzy krócej czekają na załatwienie sprawy, stoją w mniejszych kolejkach, nie muszą błądzić po budynku sądu w poszukiwaniu odpowiedniego wydziału i w jednym miejscu otrzymują informację o statusie swojej sprawy. Niektórzy respondenci w badaniu ISP sugerowali, że jest to jednak również pewne wsparcie uznawane za jeden z elementów poradnictwa prawnego – w zakresie uzyskiwania informacji praktycznych – co stanowi ułatwienie dla uboższych obywateli, których nie stać na opłacenie prawnika czy zasięgnięcie porady w kancelarii adwokackiej⁴.

Biura obsługi interesantów korzystają, zamiast z tradycyjnych, papierowych repertoriów, z elektronicznych rejestrów (oprogramowania repertoryjno-biurowego) zawierających dane o sprawach sądowych. Dzięki temu pracownicy BOI nie tracą czasu na kwerendę papierowych zapisków – jedno kliknięcie myszką pozwala odszukać w programie repertoryjno-biurowym

---

4 Raport z badania biur obsługi interesantów w sądach powszechnych w 2013 r., Instytut Spraw Publicznych, materiał dostępny na stronie internetowej: <http://isp.org.pl/uploads/filemanager/pliki/poradnictwo/RaportISPSdy14.03.13.pdf>, s. 17–18.

informację, o którą pyta interesant. Dziś w systemach informatycznych sądów znajdują się już wszystkie dane o tym, co dzieje się w określonej sprawie od momentu złożenia pozwu lub aktu oskarżenia – m.in. sygnatura akt, personalia sędziego referenta, personalia stron wraz z ich adresami i danymi kontaktowymi (adres skrzynki e-mail, numer telefonu), określenie przedmiotu sprawy, terminy posiedzeń, daty wpływu pism procesowych, protokoły z rozpraw, postanowienia, zarządzenia, a nawet plik z treścią orzeczenia i jego uzasadnieniem. Wzrosła wydajność i szybkość pracy sekretariatów wydziałów sądów i biur obsługi interesantów⁵.

Biuro obsługi interesantów, o ile istnieje, obsługuje z reguły tylko jeden sąd. Biuro takie może utworzyć – na podstawie § 544a zarządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 12 grudnia 2003 roku w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów sądowych oraz innych działów administracji sądowej (Dz. Urz. Min. Sprawiedl. Nr 5, poz. 22 z późn. zm.) – prezes sądu, jeśli warunki lokalowemu na to pozwalają. W sądach, w których sporządza się protokół za pomocą urządzeń rejestrujących dźwięk albo obraz i dźwięk, prezesi sądów tworzą biura obsługi interesantów wraz z czytelnią akt stanowiącą ich integralną część. Jeśli nie ma odpowiednich warunków lokalowych i kadrowych, należy przewidzieć odpowiednie stanowisko w sekretariacie zapewniające obsługę biurową danego wydziału. Jeżeli w danym sądzie nie utworzono biur obsługi interesantów, strona postępowania musi udać się do sekretariatu odpowiedniego wydziału sądowego. Jeśli interesant prowadzi sprawy w wielu sądach, powinien zwrócić się do biura obsługi interesantów w każdym z nich. Dla osób o ograniczonej sprawności ruchowej jest to utrudnienie.

Istnieje również możliwość telefonicznego udzielenia informacji przez pracowników sądów (pracowników BOI bądź sekretariatów wydziałów w sądach, w których nie utworzono BOI), jednak z uwagi na ograniczoną zdolność identyfikacji rozmówcy pracownik sądu może w ten sposób poinformować o: 1) sygnaturze akt sprawy; 2) terminach posiedzeń i rozpraw; 3) datach rozstrzygnięcia, którego dotyczy zapytanie; 4) czynnościach dotyczących postępowania międzyinstancyjnego, np. o tym, czy wniesione zażalenie zawiera wszystkie wymagane prawem elementy, czy zostało opłacone⁶.

Niektóre sądy, np. Sąd Okręgowy w Toruniu⁷ czy Sąd Apelacyjny we Wrocławiu⁸, wprowadzają telefoniczną interaktywną obsługę interesanta za pomocą systemu IVR (ang. *Interactive Voice Response*). System ten polega na tym, że osoba dzwoniąca po wysłuchaniu nagranych wcześniej komunikatów za pomocą aparatu z wybieraniem tonowym wybiera poszczególne pozycje z menu. IVR umożliwia automatyczne określanie rodzaju żądanej informacji czy usługi oraz dostęp do niektórych informacji z bazy danych

5 Zob. M. Jałoszewski, *Sekretariat ery cyfrowej*, Na Wokandzie 2012, nr 13, <http://nawokandzie.ms.gov.pl/numer-13/dobre-praktyki-13/sekretariat-ery-cyfrowej.html> [dostęp 17.06.2014 r.].

6 Zob. § 31 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych, t.j. Dz. U. z 2014 r., poz. 259.

7 Nr tel. 056 610 56 00. Znając sygnaturę sprawy, bez rozmowy z sekretarzem i zagłębienia do akt, dowiemy się, na jakim etapie jest postępowanie, np. czy wyznaczono rozprawę albo czy zapadł wyrok itp. Informację (bez danych osobowych) wytworzy i przekaże syntezytor mowy. Dzięki temu uzyskamy ją o każdej porze, nie tylko w godzinach urzędowania; zob. Gazeta Wyborcza z dnia 14 marca 2014 r.

8 Nr tel. 071 748 96 00.

(w przypadku sądów – z oprogramowania repertoryjno-biurowego). System IVR może odpowiedzieć na pytanie interesanta bez konieczności połączenia z pracownikiem sądu bądź skontaktować interesanta z pracownikiem sądu. W tym pierwszym wypadku system może być czynny przez 24 godziny na dobę, jednak zakres udostępniania danych będzie ograniczony do nagranych komunikatów i stosowny do konfiguracji systemu pozwalającej na udzielenie jedynie określonych informacji. W drugim – zakres udzielanych informacji będzie szerszy, jednak komunikacja z pracownikiem sądu będzie możliwa jedynie w godzinach pracy sądu. Telefoniczny dostęp do informacji o stanie sprawy sądowej jest szczególnie istotny dla osób z dysfunkcjami, np. narządu ruchu.

Pewnym ograniczeniem w integracji usług elektronicznych dla interesanta sądów powszechnych jest funkcjonowanie w sądach oprogramowania repertoryjno-biurowego różnych wytwórców. Ministerstwo Sprawiedliwości aktualnie prowadzi prace nad jednolitym systemem repertoryjno-biurowym CaSuS. Scentralizowanie usług polegających na udzielaniu informacji przez IVR wymagałoby wprowadzenia jednolitego oprogramowania, jak również wprowadzenia zmian legislacyjnych związanych chociażby z ochroną danych osobowych, a więc z uregulowaniem kwestii, kto będzie administratorem danych osobowych uczestników postępowań sądowych, decydującym o celach i środkach przetwarzania tych danych. Rozwiązaniem już dzisiaj możliwym do osiągnięcia byłoby zawieranie między sądami a podmiotem, który udzielałby centralnie informacji, umów powierzenia przetwarzania danych osobowych.

Rozwinięciem zdalnego sposobu udzielania interesantowi informacji o sprawie jest Portal Informacyjny Sądów Powszechnych, o którym będzie mowa w dalszej części opracowania.

PRZYKŁADY ZASTOSOWANIA TECHNOLOGII INFORMACYJNO-KOMUNIKACYJNYCH W KONTAKCIE OBYWATELA Z SĄDEM

Już dziś w wielu sprawach związanych z działalnością sądów można cieszyć się możliwością skorzystania z nowych technologii. Wprowadza się je zarówno dla obywateli, jak i przedsiębiorców.

Krajowy Rejestr Sądowy, S24

Krajowy Rejestr Sądowy jest prowadzony w systemie informatycznym przez sądy rejestrowe. Składa się on z trzech odrębnych rejestrów: rejestru przedsiębiorców, rejestru stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji, publicznych zakładów opieki zdrowotnej oraz rejestru dłużników niewypłacalnych. System informatyczny poszczególnych sądów rejestrowych zintegrowany jest w jednolity system ogólnokrajowy zapewniający wgląd do zawartości rejestru, akt rejestrowych⁹ i elektronicznego katalogu dokumentów spółek przez Centralną Informację.

Od dnia 1 stycznia 2007 roku można składać wnioski o wpis do Krajowego Rejestru Sądowego przez stronę internetową http://pdi.ms.gov.pl/portaal_v1/. Do złożenia wniosku wymagany jest bezpieczny podpis elektroniczny weryfikowany za pomocą ważnego kwalifikowanego certyfikatu.

Centralna Informacja Krajowego Rejestru Sądowego w postaci centrali i oddziałów przy sądach rejestrowych jest komórką organizacyjną Ministerstwa Sprawiedliwości (a zatem organu administracji rządowej). Centralna Informacja bezpłatnie udostępnia, w ogólnodostępnych sieciach teleinformatycznych (w Internecie), aktualne informacje o podmiotach wpisanych do rejestru oraz listę dokumentów zawartych w katalogu, a także listę podmiotów, wobec których w dziale 6 rejestru przedsiębiorców wpisano informację o ogłoszeniu upadłości. Lista zawiera następujące dane: 1) nazwę lub firmę; 2) numer KRS; 3) numer NIP; 4) siedzibę przedsiębiorcy; 5) datę wydania

---

⁹ Zgodnie z § 153 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 23 lutego 2007 roku – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. Nr 38, poz. 249 z późn. zm.) akta rejestrowe obejmują wszystkie dokumenty i pisma przyjęte do tych akt oraz inne dokumenty dotyczące podmiotu wpisanego do rejestru, a w przypadku rejestru dłużników niewypłacalnych wchodzącego w skład KRS – dokumenty dotyczące każdej pozycji tego rejestru.

orzeczenia o ogłoszeniu upadłości wraz z określeniem sposobu prowadzenia postępowania upadłościowego; 6) sygnaturę sprawy i określenie sądu, który ogłosił upadłość; 7) datę oraz sposób zakończenia postępowania upadłościowego.

Wyszukiwarka podmiotów w KRS dostępna jest na stronie internetowej pod adresem <https://ems.ms.gov.pl/krs/wyszukiwaniepodmiotu>¹⁰. Dane zawarte w Krajowym Rejestrze Sądowym zostały udostępnione w systemie teleinformatycznym każdemu bez wykazywania jakiegokolwiek interesu prawnego lub faktycznego, a zatem nie jest wymagane uzasadnienie chęci posiadania takich danych. Ich przeglądanie stało się niezależne od godzin pracy Centralnej Informacji i nie wymaga wniesienia jakiegokolwiek opłaty. Jednakże ustawa o Krajowym Rejestrze Sądowym nie określa mocy prawnej, jaka przysługuje informacjom uzyskanym za pomocą ogólnodostępnych sieci teleinformatycznych. Przyjąć więc należy, że dane ujawniane przez Centralną Informację w Internecie mają jedynie walor informacyjny, są innym środkiem dowodowym, a zatem nie można przedstawić np. zrzutu ekranu takiej strony internetowej w postępowaniu sądowym. Oznacza to, że podobne informacje nie mają waloru urzędowego.

Pobrane natomiast samodzielnie wydruki komputerowe aktualnych informacji o podmiotach wpisanych do Krajowego Rejestru Sądowego mają moc zrównaną z mocą dokumentów wydawanych przez Centralną Informację, jeżeli posiadają cechy umożliwiające ich weryfikację z danymi zawartymi w rejestrze. Dopuszczalne jest zatem wyszukanie np. konkretnej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w wyszukiwarce podmiotów w KRS, a następnie pobranie wydruku poprzez kliknięcie ikony „Pobierz wydruk”. Taki samodzielnie i bezpłatnie uzyskany wydruk może być przedstawiony w postępowaniu sądowym jako pełnoprawny dokument. Rozwiązanie to zastąpiło długotrwałą procedurę korespondencyjnego otrzymywania odpisów lub osobistego odbioru dokumentów w placówkach Centralnej Informacji.

Z początkiem 2013 roku uruchomiono wymianę danych między rejestrem karnym a sądem rejestrowym. Sądy rejestrowe za pośrednictwem systemu teleinformatycznego otrzymują informację, czy osoba podlegająca wpisowi do Krajowego Rejestru Sądowego nie jest skazana za jedno z przestępstw uniemożliwiających taki wpis. Z początkiem lipca 2013 roku sądy rejestrowe otrzymały również dane z rejestru dłużników niewypłacalnych o osobach, które sąd upadłościowy pozbawił prawa prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek oraz pełnienia funkcji członka rady nadzorczej, reprezentanta lub pełnomocnika w spółce handlowej, przedsiębiorstwie państwowym, spółdzielni, fundacji lub stowarzyszeniu. Rozwiązanie to ma sprzyjać zwiększeniu zaufania społecznego do przedsiębiorców. Obywatel może więc mieć pewność, że podmiot wpisany do KRS-u został uprzednio zweryfikowany przez sąd rejestrowy pod kątem prawa do prowadzenia działalności gospodarczej.

Możliwe jest również założenie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością przez Internet przy użyciu wzorca umowy spółki z o.o. i jej zarejestrowanie w Krajowym Rejestrze Sądowym w ciągu 24 godzin – ten tryb popularnie nazywa się S24. Ministerstwo Sprawiedliwości informuje jednak, że wnioski o założenie spółki z o.o. w trybie S24 rozpatrywane są przez wydziały Kra-

---

¹⁰ Zob. także <http://bip.ms.gov.pl/pl/rejestry-i-ewidencje/okrajowy-rejestr-sadowy/elektroniczny-dostep-do-krajowego-rejestru-sadowego/> [dostęp z 17.06.2014].

owego Rejestru Sądowego w dni robocze w godzinach pracy sądów¹¹. Zawarcie umowy spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z zastosowaniem wzorca umowy wymaga wypełnienia formularza umowy zawartego w systemie teleinformatycznym i opatrzenia umowy podpisem elektronicznym (tzw. zwykłym – wystarczy więc login i hasło). Wniosek o wpis spółki do rejestru składa się przez system teleinformatyczny i wybranie udostępnionych w tym systemie formularzy. Dostęp do systemu teleinformatycznego użytkownik uzyskuje przez swoje konto, na którym uwierzytelnia się, podając nazwę użytkownika i hasło lub posługując się bezpiecznym podpisem elektronicznym weryfikowanym przy pomocy ważnego kwalifikowanego certyfikatu. Dostęp do systemu teleinformatycznego użytkownik może uzyskać także przez profil zaufany elektronicznej Platformy Usług Administracji Publicznej (ePUAP)¹². Wniosek o wpis spółki do rejestru zatwierdza się podpisem elektronicznym lub bezpiecznym podpisem elektronicznym weryfikowanym przy pomocy ważnego kwalifikowanego certyfikatu. Podpis elektroniczny jest składany przez podanie nazwy użytkownika i hasła. Wniosek można zatwierdzić także podpisem potwierdzonym profilem zaufanym ePUAP.

Nowa Księga Wieczysta

Nowa Księga Wieczysta (NKW) jest projektem informatycznym Ministerstwa Sprawiedliwości umożliwiającym: zakładanie i prowadzenie ksiąg wieczystych w systemie informatycznym, przenoszenie treści ksiąg wieczystych prowadzonych w dotychczasowej postaci do systemu informatycznego, wydawanie odpisów z ksiąg wieczystych w formie wydruków (funkcjonalność ta na wzór samodzielnie pobieranych wydruków z Krajowego Rejestru Sądowego zostanie udostępniona za kilka miesięcy), bezpośredni wgląd do ksiąg wieczystych, wspomaganie prac biurowych w wydziałach ksiąg wieczystych. Treść ksiąg wieczystych objętych systemem NKW gromadzona jest w Centralnej Bazie Danych Ksiąg Wieczystych mieszczącej się w Centralnym Ośrodku Przetwarzania Danych Ministerstwa Sprawiedliwości.

Pod adresem <http://ekw.ms.gov.pl/pdcbdkw/pdcbdkw.html> znajduje się przeglądarka ksiąg wieczystych. Jedynym kryterium wyszukiwania jest numer księgi wieczystej. Po jej wpisaniu uzyskujemy dostęp do treści zupełnej bądź aktualnej księgi wieczystej.

W ramach prac nad Zintegrowanym Systemem Informacji o Nieruchomościach nastąpi także skonsolidowanie ksiąg wieczystych prowadzonych w systemie informatycznym z danymi wpisywanymi do ewidencji gruntów i budynków.

Jeden z projektów informatycznych Ministerstwa Sprawiedliwości dotyczy uruchomienia elektronicznych usług związanych z księgami wieczystych.

¹¹ Zob. <https://ems.ms.gov.pl/#>.

¹² Profil zaufany to zestaw danych w postaci elektronicznej podpisanych przez osobę potwierdzającą oraz jednoznacznie identyfikujących osobę posiadającą konto na ePUAP. Zakładając konto na ePUAP, tworzony jest profil użytkownika, który po złożeniu wniosku i zaaprobowaniu w punkcie potwierdzania staje się profilem zaufanym. Użytkownik posiadający profil zaufany ma możliwość podpisywania pism kierowanych drogą elektroniczną do podmiotów publicznych. W tym zakresie podpis elektroniczny potwierdzony danymi profilu zaufanego jest bezpłatną alternatywą dla bezpiecznego podpisu elektronicznego weryfikowanego za pomocą ważnego kwalifikowanego certyfikatu.

stymi. W jego ramach zostanie zapewnione, po pierwsze – uzyskiwanie drogą elektroniczną odpisów, wyciągów z ksiąg wieczystych i zaświadczeń o zamknięciu księgi wieczystej, po drugie – wprowadzenie pierwszego etapu elektronicznego postępowania wieczystoksięgowego przez składanie wniosków o wpis do księgi wieczystej drogą elektroniczną. Planuje się także umożliwienie notariuszom wpisywanie wzmianek do ksiąg wieczystych, udostępnianie uprawnionym podmiotom danych z ksiąg wieczystych w drodze teletransmisji danych, a także wymianę informacji z Głównym Urzędem Geodezji i Kartografii w ramach Zintegrowanego Systemu Informacji o Nieruchomościach. Korzyści z wprowadzenia w życie tego projektu są oczywiste: szybszy i łatwiejszy dostęp obywateli do informacji zawartej w Centralnej Bazie Danych Ksiąg Wieczystych, możliwość samodzielnego wydrukowania odpisu księgi wieczystej mającego moc dokumentu wydawanego przez Centralną Bazę Danych Ksiąg Wieczystych, przyspieszenie postępowania o wpis do księgi wieczystej, zwiększenie bezpieczeństwa obrotu przez szybsze zamieszczanie wzmianek wyłączających rękojmię wiary publicznej ksiąg wieczystych (natychmiast po sporządzeniu aktu notarialnego), usprawnienie pracy organów egzekucyjnych, skarbowych, a także prokuratury, policji i sądu przez udostępnienie im danych z Centralnej Bazy Danych Ksiąg Wieczystych dzięki teletransmisji danych.

Elektroniczne postępowanie upominawcze

Celem wprowadzenia tego rodzaju postępowania, które funkcjonuje od 1 stycznia 2010 roku, było podniesienie sprawności postępowania w sprawach cywilnych, gospodarczych i pracowniczych. Sędziowie i referendarze sądowi, którzy wydają nakazy zapłaty w ramach elektronicznego postępowania upominawczego, są wspierani przez system teleinformatyczny umożliwiający składanie elektronicznych pozwów o roszczenia pieniężne (np. niezapłacone rachunki, faktury VAT) bez względu na ich wartość. Rozpatrywanie spraw w tym postępowaniu, ze względu na brak rozprawy, przejął jeden sąd na terytorium kraju (Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie¹³). Wiązała się z tym reorganizacja pracy sądu przez zastosowanie systemu teleinformatycznego, linii technologicznej wydruku nakazów zapłaty (i innych pism sądowych skierowanych do pozwanego, który nie wybrał elektronicznej drogi komunikacji z e-sądem) i ich kopertowania.

Dzięki temu postępowaniu poprawiła się jakość zarządzania informacją sądową. Dzisiejszym problemem jest m.in. masowe przetwarzanie dokumentów elektronicznych na papierowe (drukowanie dokumentów przygotowanych uprzednio w edytorach tekstu), do których strony postępowania nie mają zdalnego dostępu. Tymczasem dane wprowadzone przez powoda do systemu teleinformatycznego obsługującego elektroniczne postępowanie upominawcze są automatycznie importowane do bazy danych e-sądu, a co za tym idzie – zostają przejmowane do formularzy pism sądowych, orzeczeń (w tym nakazów zapłaty) i repertoriów. Dzięki temu akta sprawy mają postać jedynie elektroniczną, a oryginał nakazu zapłaty znajduje się w systemie teleinformatycznym e-sądu, co pozwala te dokumenty udostępniać stronom elektronicznego postępowania upominawczego zdalnie, przez Internet. Klauzula wykonalności wydana w elektronicznym postępowaniu upominawczym ma postać wyłącznie elektroniczną i na tej samej zasadzie

¹³ Zob. <https://www.e-sad.gov.pl/default.aspx>, [dostęp 17.06.2014 r.].

co akta sprawy jest dostępna zawsze wraz z nakazem zapłaty, do którego została wydana, w systemie teleinformatycznym e-sądu. Dokument z akt sprawy prowadzonej w elektronicznym postępowaniu upominawczym uzyskany przez powoda za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, a następnie wydrukowany, opatrzony jest identyfikatorem pozwalającym obejrzeć w tymże systemie elektroniczny oryginał dokumentu, co umożliwia stwierdzenie autentyczności wydruku, np. przez komornika. Podwyższa to znacznie wiarygodność takiego odpisu. Wydrukowany i weryfikowany on-line dokument z elektronicznych akt sprawy nie wymaga pieczęci ani podpisu – przyznano mu moc dokumentu wydawanego przez sąd.

Strony elektronicznego postępowania upominawczego uiszczają niższe opłaty sądowe niż w zwykłym postępowaniu upominawczym oraz uzyskują pomoc ze strony systemu teleinformatycznego w wyliczeniu tych opłat. Mają również dostęp do akt elektronicznych swojej sprawy przez 24 godziny na dobę, przez 7 dni w tygodniu. Takie ukształtowanie zasad zarządzania informacją sądową niewątpliwie powinno zostać w przyszłości przeniesione na inne rodzaje i tryby postępowania cywilnego.

Zagrożenia wynikające z nieuczciwych praktyk firm windykacyjnych, które wykorzystywały elektroniczne postępowanie upominawcze do odzyskiwania niejednokrotnie nieistniejących bądź przedawnionych długów, wyeliminowała w ogromnej części nowelizacja przepisów kodeksu postępowania cywilnego, która weszła w życie dnia 7 lipca 2013 roku. Na jej mocy powód ma obowiązek podać w pozwie PESEL pozwanego, który następnie jest weryfikowany przez pracowników e-sądu w bazie PESEL. Ponadto wprowadzono zakaz dochodzenia w tym postępowaniu roszczeń starszych niż 3-letnie.

Na stronach internetowych: <http://ms.gov.pl/pl/sady-w-internecie/elektroniczne-postepowanie-upominawcze/>¹⁴ oraz https://www.e-sad.gov.pl/Subpage.aspx?page_id=41¹⁵ dostępne są bezpłatne poradniki dla pełnomocnika zawodowego, dla powoda oraz pozwanego w elektronicznym postępowaniu upominawczym. Z kolei pod adresem <http://ms.gov.pl/pl/sady-w-internecie/elektroniczne-postepowanie-upominawcze/najczesciej-zadawane-pytania/>¹⁶ możemy przeczytać odpowiedzi na najczęściej zadawane przez pozwanych pytania.

Portal Informacyjny Sądów Powszechnych

Portal jest narzędziem pozwalającym uprawnionemu lub upoważnionemu podmiotowi (stronie postępowania, jego pełnomocnikowi, np. adwokatowi czy radcy prawnemu) na dostęp do informacji o sprawie toczącej się z jego udziałem. Korzystanie z Portalu Informacyjnego jest bezpłatne, dzięki czemu oszczędza się czas i pieniądze, które należałoby poświęcić na tradycyjny kontakt z sądem. Przez samodzielne sprawdzanie informacji o sprawie przyspiesza się jednocześnie postępowania sądowe, odciążając sekretariaty wydziałów sądowych od obowiązku np. telefonicznego udzielania informacji uczestnikom postępowania.

Zarejestrowany w Portalu Informacyjnym użytkownik otrzyma dostęp do danych o sprawie obejmujących m.in.:

¹⁴ Dostęp: 17.06.2014 r.

¹⁵ Dostęp: 17.06.2014 r.

¹⁶ Dostęp: 17.06.2014 r.

- stan sprawy, tzn. na jakim etapie procedowania znajduje się teraz proces sądowy;
- czynności wykonane przez sąd wraz z określeniem osoby odpowiedzialnej za jej wykonanie oraz daty (np. przekazanie akt biegłemu w celu wydania opinii);
- wyznaczone terminy rozpraw;
- dokumenty w sprawie wygenerowane przez sąd w postaci elektronicznej (pisma wychodzące, wyroki, postanowienia, uzasadnienia, protokoły z rozpraw);
- dane dotyczące postępowania w niższej instancji sądowej, o ile takie istnieją;
- protokół elektroniczny z możliwością odsłuchania.

System automatycznie generowanych powiadomień e-mailowych zapewnia informowanie użytkownika o statusie jego konta, zmianach dokonanych w sprawach, nadchodzących posiedzeniach sądowych oraz pojawieniu się nowych spraw sądowych.

Jeśli posiedzenie w postępowaniu cywilnym przed sądem powszechnym zostało zarejestrowane przez cyfrowy system rejestracji (e-protokół), to nagranie dźwiękowe z tej rozprawy zostanie udostępnione do odsłuchu na Portalu Informacyjnym w ciągu kilkunastu godzin od zakończenia posiedzenia.

Od kwietnia 2014 roku założenie konta użytkownika w jednym sądzie¹⁷ umożliwia dostęp do wszystkich spraw zamieszczonych w Portalu Informacyjnym we wszystkich sądach w Polsce, w których ten portal już wdrożono.

Portal Orzeczeń Sądów Powszechnych

W Portalu Orzeczeń, dostępnym pod adresem <http://orzeczenia.ms.gov.pl/>, odbywa się bezwioskowa publikacja treści orzeczeń wraz z uzasadnieniem wydawanym przez sądy powszechne. Orzeczenia dostępne są bezpłatnie oraz bez potrzeby uprzedniej rejestracji użytkownika.

Wszystkie opublikowane orzeczenia są uprzednio zanonimizowane, czyli w ich treści nie znajdują się żadne dane osobowe pozwalające na identyfikację osoby, której dotyczą. Proces ten odbywa się automatycznie dzięki zaawansowanym algorytmom analizy tekstu.

Aby łatwiej znaleźć interesującą nas treść, należy skorzystać z udostępnionej w portalu wyszukiwarki oferującej proste lub zaawansowane kryteria wyszukiwania. Dzięki niej użytkownik ma możliwość śledzenia ścieżki orzeczniczej pojedynczego wydziału danego sądu lub sędziego przewodniczącego.

Każde orzeczenie opublikowane w Internecie powiązane jest dodatkowo z informacjami nieznanymi się w jego treści, to znaczy z podstawą prawną oraz hasłem tematycznym. To pierwsze dotyczy oczywiście przepisów prawa, na podstawie których wydany został wyrok, to drugie natomiast – tematyki, jaką dane orzeczenie porusza. Prezentacja wybranego orzeczenia z listy wyników wyszukiwania podzielona jest na metrykę, która zawiera zestaw metadanych, czyli informacji opisujących, kto i gdzie ją wytworzył, oraz dodatkowe dane dotyczące podstawy prawnej, hasła tematycznego oraz tezy, o ile taka została sporządzona przez sędziego. Sama treść orzeczenia dostępna w postaci zanonimizowanej prezentowana jest przez html

¹⁷ Np. <https://portal.wroclaw.so.gov.pl/>, <https://portal.krakow.sa.gov.pl/login/>; <https://portal.waw.sa.gov.pl/login> [dostęp: 17.06.2014 r.].

oraz istnieje dodatkowa możliwość jej szybkiego eksportu do pliku w formacie .pdf oraz wydruku bezpośrednio ze strony. W treści orzeczenia możemy znaleźć również w określonych miejscach odniesienia (linki) do tekstów pierwotnych powołanych przepisów prawa.

Udostępnianie orzeczeń sądowych w Internecie niewątpliwie przynosi obywatelom korzyści. Głównym celem wdrażania Portalu Orzeczeń jest usprawnienie uzyskania dostępu do orzeczeń sądów powszechnych jako informacji publicznej. Prowadzi to do podniesienia świadomości prawnej obywateli, zwiększenia transparentności funkcjonowania sądów, a przez to zapewnienia szerokiej kontroli społecznej i realizacji idei jawności sprawowania wymiaru sprawiedliwości. Istnieje możliwość wyszukania orzeczeń za pomocą kryterium, jakim jest hasło tematyczne (np. odszkodowanie). Dzięki temu można zorientować się, czy sprawa, którą zamierzamy skierować do sądu, ma szansę uzyskać pozytywne rozstrzygnięcie. Mamy możliwość sprawdzenia linii orzeczniczej w danej kategorii spraw. Oznacza to, że także sędziowie orzekający w sądach znajdujących się w różnych częściach Polski są w stanie ujednoclić orzecznictwo. Dostępność orzeczeń sądowych i łatwość ich porównania mogą również doprowadzić do skorygowania przez ustawodawcę błędnych regulacji prawnych i niwelowania luk w prawie.

Elektroniczne potwierdzenie odbioru

Elektronizacja tzw. sądowej zwrotki (zwrotnego potwierdzenia odbioru) wyeliminuje gubienie na poczcie obecnie stosowanych papierowych potwierdzeń otrzymania korespondencji oraz dostarczania ich do sądu ze znacznym opóźnieniem. Po wprowadzeniu EPO pracownicy sekretariatów sądowych, zamiast dołączania do korespondencji pocztowej obecnych zwrotek, będą wprowadzać do systemu teleinformatycznego tzw. elektroniczny formularz potwierdzenia odbioru, zawierający wszystkie dane identyfikacyjne przesyłki. Przesyłka będzie fizycznie przekazywana do właściwego urzędu pocztowego, urząd zaś otrzyma dostęp do systemu obsługującego formularz potwierdzenia odbioru. Doręczający przesyłki sądowe listonosz wyposażony zostanie w urządzenie mobilne, na którego ekranie adresat złoży własnoręczny podpis. Listonosz po powrocie do placówki operatora pocztowego prześle dane objęte treścią EPO do systemu teleinformatycznego – wraz z umieszczeniem tych danych w systemie będą one dostępne w sądzie i będą mogły być wykorzystane dla potrzeb procesowych, np. do wyznaczenia kolejnego terminu rozprawy.

Obecnie elektroniczne potwierdzenie odbioru wdrażane jest w sądach apelacji białostockiej, poczynając od Białegostoku i Olsztyna. Planowane są kolejne wdrożenia.

Protokół elektroniczny

Z dniem 1 lipca 2010 roku została wprowadzona nowa postać protokołu sądowego, tzw. protokół elektroniczny. Sądy zostały wyposażone w niezbędny sprzęt i oprogramowanie, a przebieg posiedzeń sądowych utrwalany jest wyłącznie w formie dźwiękowego lub audiowizualnego nagrania. Przez dokładne odzwierciedlenie przebiegu posiedzenia sądowego wyeliminowano wnioski o sprostowanie protokołu. Nagrywanie rozpraw zapewniło więc pełną przejrzystość postępowania sądowego i kontrolę społeczną wymiaru sprawiedliwości.

W sprawach, w których jest sporządzony protokół elektroniczny, istnieją dwie formy akt sprawy, wzajemnie uzupełniające się – tradycyjna (papierowa) oraz elektroniczna, będąca nagraniem przebiegu rozprawy. Papierowa postać protokołu (tzw. pisemny protokół skrócony) została zredukowana do zwięzłych, czasami lakonicznych opisów odnoszących się do najważniejszych etapów posiedzenia. Jego skrótowny kształt pełni przede wszystkim rolę spisu treści tego, co działo się na sali sądowej. Pozwoliło to w późniejszych etapach postępowania na łatwiejsze i szybsze odnalezienie w nagraniu kluczowych fragmentów posiedzenia sądowego.

Nie zmieniły się ogólne zasady gwarantujące stronom postępowania dostęp do akt w ich pełnej treści. Protokoły elektroniczne są dostępne wyłącznie w postaci elektronicznej. Zgodnie z art. 9 k.p.c., strony i uczestnicy postępowania mają prawo do zapoznania się z aktami sprawy. Są oni również uprawnieni do otrzymywania odpisów, kopii i wyciągów z akt sprawy. Ze względu na konieczność zapewnienia ochrony wizerunku osób biorących udział w postępowaniu, wyłączona została możliwość otrzymania nagrania obrazu przez strony i uczestników postępowania, jeżeli przebieg postępowania był utrwalony za pomocą urządzenia rejestrującego jednocześnie obraz i dźwięk. Nie jest zatem możliwe wydanie stronie przez sąd zapisu audiowizualnego – strona otrzyma na nośniku (np. na pendrivie) jedynie nagranie dźwiękowe. Zapoznanie się także z zapisem obrazu, jeśli został on sporządzony, możliwe jest w budynku sądu.

Wraz z elektronicznym protokołem pojawiła się transkrypcja, a więc efekt przepisania treści wypowiedzianych w czasie nagranego posiedzenia sądowego. Proces transkrypcji inicjowany jest przez sędziego przewodniczącego składu orzekającego. Strony postępowania nie są uprawnione do składania wniosku o wykonanie transkrypcji, jeśli natomiast została ona wykonana, jest stronom postępowania udostępniana, w tym przez Portal Informacyjny Sądów Powszechnych.

Transkrypcja stanowi załącznik do protokołu elektronicznego, jest drukowana i umieszczana w papierowych aktach sprawy, jak również w systemie repertoryjno-biurowym danego sądu, a więc i w Portalu Informacyjnym, który pobiera dane z tego systemu. Nie należy transkrypcji utożsamiać z protokołem, którym wciąż pozostaje zapis dźwięku albo obrazu i dźwięku. W związku z tym do transkrypcji nie znajdują zastosowania przepisy dotyczące protokołów, w szczególności nie będzie ona podlegała sprostowaniu lub uzupełnieniu.

Elektroniczna skrzynka podawcza, elektroniczna Platforma Usług Administracji Publicznej, poczta elektroniczna

Każdy podmiot publiczny, w tym oczywiście sąd, powinien posiadać elektroniczną skrzynkę podawczą, czyli dostępny publicznie środek komunikacji elektronicznej służący do przekazywania dokumentu elektronicznego do podmiotu publicznego przy zastosowaniu powszechnie dostępnego systemu teleinformatycznego. Elektroniczna skrzynka podawcza służy do przekazywania do sądu elektronicznych wniosków, podań czy pozwów. Sąd może założyć elektroniczną skrzynkę podawczą na elektronicznej Platformie Usług Administracji Publicznej¹⁸.

---

¹⁸ Zob. <http://epuap.gov.pl/>.

Należy jednak pamiętać, że zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego¹⁹, nie zawsze możliwe jest skuteczne wniesienie do sądu elektronicznego pozwu czy aktu oskarżenia przez elektroniczną skrynkę podawczą lub pocztę elektroniczną. Jeśli dany kodeks postępowania przed sądem nie przewiduje wprost możliwości podpisywania takich pism podpisem elektronicznym, to nie jest to dopuszczalne. Takie pismo procesowe może w ogóle nie wywołać skutku procesowego (wówczas sąd nie podejmie żadnej czynności na skutek otrzymania takiego elektronicznego pisma) bądź skutkować koniecznością jego wydrukowania, własnoręcznego podpisania i dostarczenia do sądu.

Elektroniczna skrynką podawczą, a także poczta elektroniczna mogą być używane przez interesantów do kontaktu z sądem w sprawach innych niż procesowe, np. w sprawach dotyczących wniosków o udzielenie informacji publicznej.

System Wspomagania Organizacji Rozpraw

W wielu sądach wprowadzono także System Wspomagania Organizacji Rozpraw (SWOR). W jego skład wchodzi aplikacje do wyświetlania przebiegu posiedzeń sądowych na tzw. wokandach elektronicznych przed salami rozpraw, a także na elektronicznych tablicach informacyjnych umieszczonych w widocznych miejscach w budynku sądu (np. obok punktu informacyjnego). Wokanda elektroniczna tym różni się od tradycyjnej (papierowej), że daje możliwość korygowania aktualnego czasu posiedzenia sądowego. Zatem strona czy świadkowie dowiedzą się, patrząc na taką wokandę, czy ich sprawa odbędzie się zgodnie z planem, czy jest opóźniona.

Do systemu SWOR zalicza się także wokandy internetowe, które są zamieszczane na stronach WWW sądów. Zawierają informacje o planowanych sprawach, czyli miejscu i czasie ich odbycia. Brak jednak danych identyfikujących strony postępowania, wokandy internetowe bowiem z uwagi na konieczność ochrony danych osobowych zawierają jedynie sygnaturę akt. Mimo wszystko wokanda internetowa jest powszechnie używana przez strony.

Kolejnym rozwiązaniem oferowanym w ramach SWOR-u jest elektroniczny kalendarz biegłego i lekarza sądowego. Rozwiązanie to polega na przekazywaniu przez biegłego sądowego i lekarza sądowego informacji o przeszkodach w opracowaniu opinii czy niemożności stawienia się do sądu w określonym czasie. Kalendarze zawierają także pełną informację o opiniach zleconych danemu biegłemu czy lekarzowi z oznaczeniem terminowości ich sporządzenia. Biegli mają możliwość przekazywania do tej aplikacji przez Internet wszelkich informacji zapewniających sprawne wykonanie opinii, a w szczególności o przeszkodach w terminowym jej sporządzeniu. Takie rozwiązanie pośrednio wpływa na obywatela, którego sprawa jest rozpatrywana przez sąd. Jeśli sędzia skorzysta z kalendarza, o którym mowa, wybierze biegłego, który w zakreślonym terminie sporządzi opinię, co może istotnie przyczynić się do szybszego rozpatrzenia sprawy.

¹⁹ Zob. np. postanowienie SN z dnia 26 marca 2009 r., I KZP 39/08, postanowienie SN z dnia 19 czerwca 2013 r., I CZ 59/13.

SZANSE I ZAGROŻENIA DLA OBYWATELI ZWIĄZANE ZE STOSOWANIEM NOWYCH TECHNOLOGII W WYMIARZE SPRAWIEDLIWOŚCI

Kwestia ochrony prywatności uczestników postępowania sądowego, które toczy się z zastosowaniem nowych technologii, jest przedmiotem regulacji ustawowych. Przykładowo, kodeks postępowania cywilnego stanowi, że jeśli strona postępowania chciałaby uzyskać nagranie z rozprawy na nośniku, może otrzymać jedynie zapis dźwięku, w Portalu Informacyjnym również udostępniany jest jedynie zapis dźwięku z posiedzenia sądowego.

Ponieważ prawo do sądu jest zagwarantowane nie tylko w polskiej konstytucji, ale także w wielu aktach prawa międzynarodowego, wprowadzając nowe możliwości techniczne w postępowaniu sądowym czy w sferze kontaktów interesanta z sądem, ustawodawca ma na uwadze osoby wykluczone cyfrowo, a więc te, które nie potrafią korzystać ze zdobyczy techniki bądź z różnych powodów nie mogą tego robić. Przykładowo, powód może wybrać tradycyjne postępowanie upominawcze zamiast elektronicznego; nagranie z rozprawy można obejrzeć także w budynku sądu, w biurze obsługi interesanta, a nie tylko i wyłącznie na sprzęcie, który większość ma w domu, ponadto dostępna jest transkrypcja, o ile została sporządzona.

Wśród osób wykluczonych cyfrowo mogą znajdować się niepełnosprawni. Artykuł 69 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej stanowi, że osobom niepełnosprawnym władze publiczne udzielają, zgodnie z ustawą, pomocy w zabezpieczaniu egzystencji, przysposobieniu do pracy oraz komunikacji społecznej. Dostęp do nowoczesnych technologii jest również przedmiotem Konwencji Organizacji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych. Jest to pierwszy traktat tej rangi, w którym problem dostępności do informacji i usług społeczeństwa informacyjnego postawiony został na tak wysokim poziomie i zrównany z dostępnością fizyczną do miejsc publicznych. Konwencja przyjęta została przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 13 grudnia 2006 roku, rząd polski podpisał ją 20 marca 2007 roku, ratyfikacja przez Polskę natomiast odbyła się 6 września 2012 roku. Celem konwencji jest ochrona i zapewnienie pełnego korzystania z praw człowieka i podstawowych wolności przez osoby z niepełnosprawnościami na równi ze wszystkimi obywatelami. Konwencja wprowadza pojęcie uniwersalnego projektowania, czyli projektowania produktów, środowiska, programów i usług w taki sposób, by były użyteczne wszystkim w możliwie największym stopniu, bez potrzeby adaptacji lub specjalistycznego projektowania. Aby umożliwić osobom niepełnosprawnym samodzielne

funkcjonowanie i pełny udział we wszystkich sferach życia, państwa będące sygnatariuszami konwencji stosują odpowiednie środki zapewniające osobom niepełnosprawnym, na zasadzie równości z innymi osobami, dostęp do środowiska fizycznego, środków transportu, informacji i komunikacji, w tym technologii i systemów informacyjno-komunikacyjnych. Środki te, obejmujące rozpoznanie i eliminację barier w dostępności, stosuje się m.in. do informacji, komunikacji i innych usług, w tym usług elektronicznych. Sygnatariusze konwencji mają również obowiązek podjąć odpowiednie kroki dla: popierania innych odpowiednich form pomocy i wsparcia osób niepełnosprawnych, aby zapewnić im dostęp do informacji; popierania dostępu osób niepełnosprawnych do nowych technologii i systemów informacyjno-komunikacyjnych, w tym do Internetu; popierania od wstępnego etapu projektowania, rozwoju, produkcji i dystrybucji dostępnych technologii i systemów informacyjno-komunikacyjnych, tak aby technologie te i systemy były dostępne po najniższych kosztach. Dostępność serwisu internetowego oznacza stopień, w jakim może być on postrzegany, rozumiany i przeglądany przez wszystkich użytkowników, niezależnie od ich cech lub upośledzeń, a także niezależnie od właściwości używanego przez nich oprogramowania i sprzętu. W Polsce istnieją organizacje, które przeprowadzają audyty dostępności stron WWW ministerstw, banków, bankowości on-line, uczelni wyższych, firm ubezpieczeniowych, sądów, sklepów internetowych, operatorów telekomunikacyjnych, muzeów, teatrów i wielu innych podmiotów.

PERSPEKTYWY INFORMATYZACJI POLSKIEGO SĄDOWNICTWA

Omówione w rozdziale przykłady zastosowania nowoczesnych technologii w sądownictwie nie wyczerpują sposobów pomocy obywatelowi w kontakcie z sądem. Projektowane są jeszcze inne rozwiązania i usprawnienia.

Centralne zarządzanie projektami informatycznymi

Obecnie największym wyzwaniem dla państwa jest centralne zarządzanie i koordynacja różnych projektów informatycznych w ramach sądownictwa. Do dzisiaj brakuje w przepisach prawa wiodącej roli ministra sprawiedliwości jako podmiotu, który wytycza kierunki zastosowania nowych technologii w sądach i ich relacjach z obywatelami. W obowiązującym stanie prawnym nie ma przepisów, które wprost przesądzałyby, że obowiązkiem ministra sprawiedliwości jest dostarczanie i obsługa systemów teleinformatycznych służących do wykonywania zadań z zakresu wymiaru sprawiedliwości, ochrony prawnej lub działalności administracyjnej sądów. Wiele inicjatyw technicznych ułatwiających pracę urzędnikom sądowym bądź kontakt interesanta z sądem powstało z inicjatywy oddolnej, poprzez działania prezesów poszczególnych sądów. W efekcie powstały rozmaite rozwiązania techniczne niekompatybilne, które nie uniemożliwiają np. wymiany danych elektronicznych między sądem rejonowym a okręgowym, ponieważ oprogramowanie używane w obu tych sądach na to nie pozwala. Okazało się, że istnieją takie regiony w kraju, gdzie w sądach informacje przetwarza się w nowych technologiach codziennie, i takie, gdzie sądy tkwią jeszcze w XIX-wiecznej papierowej mentalności. Wobec tego jakość obsługi interesanta w sądach w różnych częściach Polski jest różna także z powodu (nie)stosowania nowych technologii. Stan ten próbuje naprawić projektowana nowelizacja ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych, w której planuje się określenie obowiązków ministra sprawiedliwości związanych z informatyzacją i obsługą informatyczną sądów. Jednak wprowadzanie kolejnych obowiązków stosowania nowych technologii w postępowaniu sądowym nie może stać się celem samym w sobie, który nie przyniesie żadnych korzyści dla państwa i obywateli. Przepisy prawne muszą pozwalać na optymalne wykorzystanie kadr i infrastruktury sądów powszechnych. Na podstawie wspomnianego projektu możliwe będzie przekazanie zadań,

np. przechowywania danych w postaci elektronicznej, wybranym sądom apelacyjnym lub innym jednostkom podległym ministrowi sprawiedliwości. Wówczas wyeliminowana byłaby konieczność posiadania przez każdy sąd własnej infrastruktury sprzętowo-programowej. Przetwarzanie danych w prywatnej chmurze (prywatny *cloud computing*) pozwoli na oszczędności i optymalne wykorzystanie kadry informatycznej. Kiedy będą już centralne systemy informatyczne obsługujące postępowanie sądowe lub sądy, istnieć powinna także wspólna polityka bezpieczeństwa dla sądów będąca zbiorem spójnych, precyzyjnych reguł i procedur, według których resort sprawiedliwości buduje, zarządza oraz udostępnia zasoby i systemy informacyjne i informatyczne. Określi ona, które zasoby i w jaki sposób mają być chronione. Obecnie każdy sąd ma własną politykę bezpieczeństwa, która może stanowić przeszkodę w realizacji przedsięwzięć informatycznych polegających na wymianie informacji elektronicznej między różnymi sądami.

Elektroniczne biuro podawcze

Inicjatywą Ministerstwa Sprawiedliwości mającą ułatwić komunikację obywateli z sądem jest elektroniczne biuro podawcze (EBP). Po jego wdrożeniu możliwe będzie składanie do sądu pism procesowych (np. pozwu, apelacji) w postaci elektronicznej w każdej sprawie. Osoba zainteresowana będzie mogła złożyć pismo po założeniu konta użytkownika w systemie teleinformatycznym sądu i zweryfikowaniu swojej tożsamości, np. przez elektroniczną Platformę Usług Administracji Publicznej (ePUAP). EBP umożliwi także opłacenie pisma procesowego. Z kolei przeciwnik procesowy nie będzie zobowiązany do złożenia odpowiedzi na pismo w postaci elektronicznej, będzie jednak mógł to uczynić. Strona korzystająca z drogi elektronicznej zyska ułatwiony dostęp do informacji z sądu, znacznie szybciej też, bo za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, otrzyma korespondencję sądową w postaci elektronicznej po zalogowaniu się do systemu.

Rozprawa odmiejscowiona

Kolejnym pomysłem usprawniającym pracę sądu i ułatwiającym stronie postępowania kontakt z sądem jest tzw. rozprawa odmiejscowiona. Pozwoli ona na przeprowadzenie posiedzenia sądowego wtedy, kiedy sędzia znajduje się na sali rozpraw, a strona postępowania np. w kancelarii adwokackiej. Rozprawa odmiejscowiona znajduje się w projekcie zmieniającym kodeks postępowania cywilnego²⁰.

---

²⁰ Zob. <http://legislacja.rcl.gov.pl/docs/2/177283/177292/177293/dokument84467.pdf> [dostęp 17.06.2014 r.].

REKOMENDOWANY KIERUNEK WYKORZYSTANIA NOWYCH TECHNOLOGII W WYMIARZE SPRAWIEDLIWOŚCI

Do najważniejszych rekomendacji zastosowania nowych technologii w sądownictwie należą:

- 1) stworzenie jednolitego systemu kompleksowej i aktualnej informacji sądowej o strukturze sądownictwa, danych teleadresowych, godzinach urzędowania, formularzach pism procesowych, opłatach sądowych – ich wysokości i sposobów uiszczenia²¹ – i trybie załatwiania spraw; należałoby stworzyć jedną, przyjazną obywatelowi i przedsiębiorcy stronę internetową, na której takie informacje byłyby przedstawiane w sposób przejrzysty. Rekomenduje się wdrożenie systemu informacji o sądach i ich działalności, zawierającego aktualizowane dane. System ten powinien zawierać również informacje o możliwościach komunikacji z sądem za pomocą Internetu czy informacje o zamierzeniach Ministerstwa Sprawiedliwości w dziedzinie informatyzacji usług wymiaru sprawiedliwości czy toczących się dopiero projektach informatycznych i ich efektach. Do czasu jego wytworzenia należy postulować, aby strony internetowe sądów, stanowiące jednocześnie część Biuletynu Informacji Publicznej, były jednolite, zarówno pod względem szaty graficznej, jak i zakresu informacji na nich zawartych, zawsze aktualnych. Uzupełnieniem tego systemu byłoby udostępnianie w Portalu Orzeczeń orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka;
- 2) zwiększenie możliwości inicjowania postępowań sądowych przez Internet, a więc uznanie prawnej skuteczności wnoszenia pism do sądów w postaci elektronicznej, opatrzonej podpisem elektronicznym; z postulatem tym wiąże się także możliwość odbierania pism sądowych przez specjalny portal internetowy; w szczególności dotyczy to postępowania cywilnego jako postępowania prywatnego. Konieczne jest umożliwienie stronom postępowania wyboru drogi elektronicznego kontaktu z sądem. Przymus komunikacji elektronicznej można przewidzieć jedynie w przypadku udziału w sprawie adwokatów, radców prawnych, radców Prokuraturii Generalnej oraz rzeczników patentowych i jednostek organizacyjnych Skarbu Państwa i samorządu terytorialnego. To samo dotyczy doręczeń pism procesowych i sądowych drogą elektroniczną.

---

²¹ W niektórych sądach funkcjonują tzw. wpłatomaty, w których można uiścić opłatę sądową i otrzymać potwierdzenie tego faktu.

To ostatnie rozwiązanie zmniejszy koszty postępowania cywilnego i jednocześnie zwiększy pewność doręczenia. Ważną konsekwencją takiego rozwiązania będzie stworzenie akt elektronicznych oraz orzeczeń sądowych w formie elektronicznej;

- 3) decentralizacja projektów informatycznych przez prowadzenie ich w poszczególnych sądach i zwiększenie mechanizmów koordynujących działania informatyczne na poziomie ogólnopolskim, aby uniknąć zróżnicowania i wyrównać warunki techniczne urzędowania sądów, a co za tym idzie – wyrównać także jakość obsługi obywateli w zakresie dostępu do wymiaru sprawiedliwości. Rekomenduje się stosowanie ustawy o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne do sądów oraz wzmocnienie koordynacji prac związanych z wdrażaniem nowych technologii nie tylko w obrębie resortu sprawiedliwości, ale także całego państwa; konieczne jest również zapewnienie stałego konsultowania proponowanych rozwiązań informatycznych z sędziami, obecnie pełnomocnikami ds. informatyzacji w sądach okręgowych i apelacyjnych oraz adwokatami, radcami prawnymi;
- 4) integracja systemów teleinformatycznych poszczególnych sądów, wprowadzenie interoperacyjności baz danych stworzonych przez poszczególne sądy i wymiany danych między sądami; wymiana danych winna być także zapewniona w relacji pomiędzy sądami a prokuraturą, sądami a Policją, sądami a ZUS-em i innymi podmiotami stale współpracującymi z sądami;
- 5) wprowadzenie norm prawnych zezwalających na wsparcie lub przekazanie pewnych czynności, w szczególności technicznych, obsługi teleinformatycznej sądów powszechnych (zwłaszcza tych o ograniczonym zapleczu kadrowym lub technicznym) do wyspecjalizowanych jednostek podległych ministrowi sprawiedliwości bądź do sądów posiadających lepsze warunki do realizacji tych zadań. Ustawodawca już rozpoczął prace nad tą zmianą;
- 6) rozszerzenie upoważnienia ustawowego do przetwarzania danych osobowych osób pełniących funkcje publiczne w sądownictwie powszechnym (obecny art. 175a § 1 ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych) oraz innych osób, których dane znajdują się w systemach teleinformatycznych wskutek wykonywania zadań wymiaru sprawiedliwości, ochrony prawnej lub innych zadań przewidzianych ustawą. Obecnie administratorem danych osobowych znajdujących się w systemie repertoryjno-biurowym danego sądu jest jego prezes. W przypadku chęci wymiany tych danych z innym podmiotem publicznym konieczne jest zawieranie umów powierzenia przetwarzania danych osobowych; konieczne są zmiany legislacyjne;
- 7) uwolnienie obywatela od konieczności przedkładania sądowi odpisów z rejestrów sądowych (Krajowego Rejestru Sądowego, rejestru zastawów, rejestru aktów stanu cywilnego czy ksiąg wieczystych), skoro sąd mógłby samodzielnie sięgnąć do danych rejestrowych.

SYLWIA KOTECKA

Doktor nauk prawnych, adiunkt w Centrum Badań Problemów Prawnych i Ekonomicznych Komunikacji Elektronicznej (CBKE) na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii, kierownik II Oddziału Informatycznego w Sądzie Apelacyjnym we Wrocławiu. Jej naukowe zainteresowania koncentrują się wokół problematyki zastosowania nowoczesnych technologii w wymiarze sprawiedliwości.

ANALIZY

I OPINIE

#142

06.2014

„Analizy i Opinie” – seria kilkustronicowych analiz dotyczących ważnych tematów dla Polski i Europy. W ten sposób Instytut Spraw Publicznych chce aktywnie włączyć się w debatę publiczną – pokazywać istotne problemy, często nieobecne w polskiej i ogólnoeuropejskiej debacie, oraz proponować konkretne rozwiązania. Tematyka poruszana w „Analizach i Opiniach” obejmuje zagadnienia związane między innymi z integracją europejską, polityką społeczną, edukacją, administracją publiczną, polityką migracyjną i polityką wschodnią.

Publikacja została przygotowana w ramach projektu systemowego współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki „Opracowanie kompleksowych i trwałych mechanizmów wsparcia dla poradnictwa prawnego i obywatelskiego w Polsce”.

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Za treść publikacji odpowiada Instytut Spraw Publicznych.

Przedruk materiałów Instytutu Spraw Publicznych w całości lub części jest możliwy wyłącznie za zgodą Instytutu. Cytowanie oraz wykorzystanie danych empirycznych jest dozwolone z podaniem źródła.

© Copyright by Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2014

Redaktor serii: dr Jacek Kucharczyk
Koordynator serii: Rafał Załęski, e-mail: publikacje@isp.org.pl
Redakcja językowa: Magdalena Otlewska (www.bezbledu.pl)

Adres: Instytut Spraw Publicznych
ul. Szpitalna 5 lok. 22, 00-031 Warszawa
tel. 22 556 42 60, faks 22 556 42 62
e-mail: isp@isp.org.pl, www.isp.org.pl

Publikacja rozpowszechniana bezpłatnie